

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta (HE 121/2011 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Piritta Väinölä, opetus- ja kulttuuriministeriö

- etuuspäällikkö Ilpo Lahtinen, Kansaneläkelaitos
- asiantuntija Antti Hallia, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- edunvalvontasihteeri Jussi-Pekka Rode, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
- puheenjohtaja Valtteri Aine, Suomen Lukioalaisten Liitto
- sosiaalipoliittinen sihteeri Sini Terävä, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia. Esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määräaika kahdella kuukaudella toukokuun loppuun asti, tarkennettavaksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuen kaksiportaiseen myöntämiseen liittyviä säännöksiä sekä

tehtäväksi eräitä muita tekniluonteisia muutoksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2012. Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määräaika koskevat muutokset tulisivat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen

hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää tärkeänä muutoksena opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määräajan pidentämistä kahdella kuukaudella eli maaliskuun lopusta toukokuun lop-

puun. Muutos parantaa opiskelijan mahdollisuuksia seurata kalenterivuoden aikaisia tulojaan ja palauttaa liikaa maksettu tuki vapaaehtoisesti määräaikaan mennessä. Tällöin vähenee myös takaisinperintöjen määrä ja siihen liittyvä korkea 15 %:n korotus. Opiskelijoiden itsensä mukaan muutos konkreettisesti helpottaa useiden tuhansien opiskelijoiden tilannetta joka vuosi.

Valiokunta pitää hyvänä myös sitä muutosta, että kaksiportainen tutkintorakenne huomioidaan tulovalvonnassa ja tuen tarkistamisessa. Kun opiskelija jatkaa opintojaan suoraan alemmasta tutkinnosta ylempään, on luontevaa, että tulovalvonnassa ja enimmäistukiajassa valmistumisena pidetään vasta maisteriksi valmistumista.

Opintotukijärjestelmän kehittämistarpeet

Valiokunta painottaa, että opintotukijärjestelmän kehittämistä on välttämätöntä jatkaa. Myönteisistä muutoksista huolimatta järjestelmässä on monia puutteita ja epäkohtia, jotka vaativat selvittämistä ja opintotukilainsäädännön kokonaisuudistusta. Nykyinen opintotukilaki on lukuisista muutoksista johtuen sekava ja osin vaikeaselkoinen. Järjestelmä ei nykyisellään esimerkiksi ole riittävän kannustava eikä tue päätoimista yksilöllistä opiskelua. Päätoimisen opiskelun mahdollistamiseksi tuen tason on oltava riittävä ja järjestelmän perusteiltaan selkeä ja sen tulisi nykyistä paremmin tukea opiskelijan mahdollisuuksia suunnitella talouttansa. Tärkeänä tulossa olevana muutoksena valiokunta pitää opintotuen indeksisidonnaisuutta, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2014.

Valiokunta on useissa opintotukea koskevissa mietinnöissään tuonut esiin järjestelmän epäkohtia. Pitkään ongelmana on mm. pidetty toisen asteen opintotuessa vanhempien tulojen huomioon ottamista itsenäisesti asuvien opiskelijoiden opintotuessa. Tämän hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä valiokunnan huomiota on kiinnitetty mm. siihen, että yhdistelmäutkintoa suorittavien opintotukeen liittyviä ongelmia lukio-

koulutuksen osalta. Yhdistelmäutkinnossa opiskelija usein suorittaa lukion aikuislukion oppimäärän mukaisena, jolloin opintotukilain edellyttämä päätoimisuus ei täyty eikä oikeutta opintotukeen synny.

Yliopisto-opiskelijoiden kaksiportaiseen opintotukeen liittyen opiskelija voi jäädä vaille tukea, jos hän on käyttänyt melkein kaikki tuki-kuukautensa saadessaan kandidaatin opintonsa tehtyä. Yliopistojen välillä ja myös yliopiston eri oppiaineiden välillä on suuria eroja siinä, kuinka sujuvasti opiskelija voi valmistua. Opintotuen saamiseen voi tulla viivästyksiä tenttien korjausaikojen pituuden vuoksi tai jos tietojen siirtämisessä opiskelijarekisteriin on viivettä. Valiokunta korostaa, että tiedonsiirto yliopistojen ja Kansaneläkelaitoksen välillä tulee hoitaa niin, ettei opiskelija joudu tilanteeseen, jossa häneltä loppuvat alemman tutkinnon tukikuukaudet eikä hän saa vielä tukea ylempään, koska tieto kandidaatin tutkinnon suorittamisesta ei ole kulkenut ajallaan.

Yksityiskohtaiset perustelut

7 c §:n 4 mom. Hallituksen esityksen mukaan Suomessa suoritettavassa lukiokoulutuksessa opintotukea ei myönnettäisi kesä-, heinä- eikä elokuulle. Tämä esitys asettaisi toisen asteen opiskelijat keskenään eriarvoiseen asemaan, kun ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoilla on mahdollisuus kesäopintoihin ja kesäopintotukeen mutta lukiokoulutuksessa tätä ei olisi. Valiokunta ei pidä kaavamaisista kesäkuukausien poissulkemista tarkoituksenmukaisena eikä lukio-opiskelijoiden kannalta oikeudenmukaisena muutoksena. Riittävää on, että säännös rajaa lukio-opintoihin myönnettävän opintotuen enimmäismäärän 9 kuukaudeksi lukuvuodessa. Lisäksi opintotuen saaminen edellyttää, että lukio-opintoja suorittavalla täyttyy opintotukilain edellyttämä päätoimisuuden kriteeri.

Edellä todetun perusteella valiokunta ehdottaa momentin viimeisen virkkeen poistamista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 7 c § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

— — — — —
Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää enintään yhdeksäksi tukikuukaudeksi lukuvuodessa. *(Poist.)*

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäsen. Ritva Elomaa /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Leena Harkimo /kok
Anneli Kiljunen /sd

Pauli Kiuru /kok
Sanna Lauslahti /kok
Mikaela Nylander /r
Tuula Peltonen /sd
Pauliina Viitamies /sd
vjäs. Juho Eerola /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.